

ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ТА ПОЛІТИЧНОГО АНАЛІЗУ

**СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В
КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ І ГЛОБАЛЬНИЙ РІВНІ**

Збірник матеріалів Інтернет-конференції
(Луцьк, 19 травня 2023 р.)

УДК 355.451:327.(4)-049.5

С 83

Стратегічні комунікації в контексті безпекової політики: європейський і глобальний рівні: матеріали Інтернет-конференції / за заг. ред. Н. Карпчук. – Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2023. – 129 с.

*Рекомендовано вченою радою факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від 24 травня 2023 р.)*

Рецензенти:

Тетяна Сидорук – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин, Національний університет «Острозька академія» (м. Острог).

Наталія Романюк – кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та регіональних студій, експерт проектів Жана Моне, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Матеріали інтернет-конференції опубліковано в рамках реалізації проекту
ERASMUS+ JEAN MONNET MODULE

«Стратегічні комунікації ЄС: протидія деструктивним впливам»
№ 101047033 – EUSCCDI – ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури (ЕАСЕА). Ні Європейський Союз, ні ЕАСЕА не можуть нести за них відповідальність.

Представлені матеріали включають тези доповідей, що розкривають політичні та безпекові аспекти стратегічних комунікацій на європейському та глобальному рівнях, проблеми протидії деструктивним інформаційно-психологічним впливам, зокрема в умовах російсько-української війни 2022-2023 рр. Збірник матеріалів є корисним для науковців, викладачів, студентів, представників органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, які цікавляться питаннями стратегічних комунікацій.

Матеріали подано в авторській редакції

© ВНУ імені Лесі Українки, 2023

© Колектив авторів, 2023

Софія Воят, здобувачка вищої освіти спеціальності Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна)

Оксана Кундеус, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин. Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна)

УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Туреччина завжди мала хороші відносини з Україною, історія взаємин двох країн тягнеться ще з часів козаччини, а з моменту отримання незалежності України, Туреччина почала активніше взаємодіяти з нею. Починаючи з часів правління Богдана Хмельницького Україна була у сфері міжнародних відносин не тільки європейського, а й середземноморського регіону. Після Б. Хмельницького до турецького султана неодноразово їздили посольства інших гетьманів²³⁶.

Справжнє розуміння ваги української проблеми пробуджується в Туреччині за часів Першої світової війни, коли ідея визволення України за допомогою держав Четвірного союзу знаходить повне співчуття й підтримку з боку керманічів турецької політики. Перші українсько-турецькі контакти припадають на початок Першої світової війни і пов'язані з діяльністю місії Союзу визволення України в Константинополі. Проте успіхом ця допомога не завершилася, реальні можливості українсько-турецького співробітництва, особливо в умовах війни, виявились обмеженими. Вже протягом 1915 р. великі воєнні невдачі Туреччини перекреслюють будь-які можливості проведення нею ініціативної зовнішньої політики.

У подальшому сталінський ізоляціонізм і світова війна призвели до майже повного згортання українсько-турецьких стосунків. Тільки в 60–80-ті роки, з нормалізацією та відчутним поліпшенням відносин між Радянським Союзом і Туреччиною, активізувались і її економічні, науково-технічні та культурні зв'язки з Україною. Але жодної самостійної ролі та політичного підтексту вони не мали. Реальні двосторонні стосунки починають відтворюватися вже в умовах глибокої кризи СРСР і виникнення передумов³ для незалежності України. Першим документальним свідченням цього став протокол між Турецькою Республікою та Українською РСР про розвиток торговельно-економічних відносин від 1989 р.²³⁷.

У новітній ж історії Турецька Республіка визнала державну незалежність України 16 грудня 1991 року. 3 лютого 1992 року був підписаний Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Туреччиною. Основи добросусідських українсько-турецьких взаємин було закладено в таких міжнародно-правових документах, як Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Туреччиною від 4 травня 1992 року та Спільний план дій між Кабінетом Міністрів України та Урядом Туреччини з розширеного співробітництва від 2 квітня 2004 року²³⁸.

За більше ніж 30 років Україна та Туреччина почали співпрацювати у енергетичній, військовій, транспортній, економічній та політичних сферах. У сучасних умовах російсько-української війни підтримка Туреччини відіграє важливу роль для України. На дипломатичній арені Туреччина приєдналася до партнерів по євроатлантичній спільноті й засудила агресію РФ. Також Анкара надає практичну допомогу нашій державі, надсилаючи в Україну гуманітарну допомогу. Системи озброєння, які постачає Туреччина, активно використовують Збройними силами України на фронті. Від початку вторгнення співпраця між Україною та Туреччиною у сфері військової промисловості не припиняється. Це також відіграє позитивну роль у подальшій військовій перемозі Збройних Сил України, бо саме Туреччина постачала в Україну безпілотники, боєприпаси та військову техніку в перші дні бойових дій, незважаючи на тиск з боку Москви.

Важливим кроком з боку Туреччини в підтримці нашої держави є перекриття Босфору та Дарданелл для кораблів російського флоту, які базуються позаду Чорноморської акваторії. Це не дозволило РФ збільшити власне корабельне угруповання в Чорному морі після початку широкомасштабного вторгнення²³⁹.

Варто наголосити, що з перших днів вторгнення Р.Т. Ердоган пропонував Анкару, як переговорний майданчик для зустрічей українсько-російських делегацій, там, звичайно, відбулися перемови, проте бажаного результату вони не мали. Насправді позиція Туреччини базується на економічних інтересах, оскільки

розрив з Росією завдав би значної шкоди турецькій економіці. Ескалація конфлікту між Росією та Україною становить загрозу інтересам Туреччини та неминуче призведе до втрати іміджу країни та матеріальних втрат. Продовження бойових дій зумовлює необхідність чіткого вибору на одній зі сторін.

Підтримка України є вигідною для Туреччини, зокрема, для покращення свого іміджу на Заході. Вона намагається продемонструвати партнерам свій вплив у Чорноморському регіоні. Але тим часом Туреччина відмовилася приєднатися до санкцій проти Росії. Таку політику Анкара використовувала і раніше, мотивуючи свою позицію бажанням підтримувати зв'язки з РФ для вирішення конфлікту дипломатичним шляхом. Тому теперішня позиція Туреччини є двозначною.

²³⁸ Сайт Генерального Консульства в Стамбулі. Політичні відносини між Україною і Туреччиною .URL: <https://istanbul.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/5471-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-i-turechchinoju>.

²³⁹ Національний інститут стратегічних досліджень. Позиція Туреччини щодо вторгнення Росії в Україну. URL: <https://niss.gov.ua/en/node/4476>

Десятки російських компаній, які потрапили під європейські санкції, можуть переїхати до Туреччини. Зокрема, мова йде про низку авіаперевізників. Крім того, Туреччина не тільки не закрила небо для російських цивільних літаків, а навпаки, створила ряд авіакомпаній, які спеціально возитимуть на курорти російських туристів²⁴⁰.

Можемо припустити, що російсько-українська війна Туреччині вигідна. Вона зв'язала РФ і створила вакуум сили у регіонах стратегічних інтересів Анкари, особливо це стосується Північного Кавказу та Середньої Азії. Але остаточна поразка РФ Туреччину не повністю влаштує, бо занадто масштабний вакуум влади може прикликати важчих та зубастіших хижаків. Тому Р.Т. Ердогану залишається вижимати максимум з того, що є зараз — і кувати залізо, поки воно гаряче²⁴¹.

Президентські вибори в Туреччині відіграють важливу роль так, як кінцевий результат може вплинути на подальшу взаємодію України та Туреччини. Головними кандидатами є чинний президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган та його опонент Кемаль Киличдароглу. Перший тур виборів в Туреччині пройшов 14 травня 2023, де підрахунок голосів показав, що чинний глави держави Реджеп Таїп Ердоган отримав 49,51% голосів, а його основний суперник

Кемаль Киличдароглу – 44,88%, Сінан Оган – 5,17%, а Мухаррем Інсе – 0,44%. Таким чином до другого туру виходять Р.Т. Ердоган і К. Киличдароглу²⁴².

Тому, проаналізувавши всі процеси, які на сьогоднішній день відбуваються між двома країнами, вивчивши їх історичну співпрацю, можна сказати, що в перспективі відносини між Україною та Туреччиною мають декілька варіантів розвитку. Перший, це повне перезавантаження і покращення нинішніх відносин, активізується економічно-торгівельна співпраця, будуть підписанні десятки угод для кращої і вигідної співпраці двох країн, після чого партнерство вийде на новий стратегічний рівень. Взагалі одним з перспективних напрямів в розвитку стосунків між двома країнами з точки залучення осучаснення української промисловості та виробничого потенціалу є військово-технічне співробітництво, також роль грає спільний морський кордон, яким країни можуть вдало скористатися для взаємної вигоди. Є можливість розвиватися і в туристичній сфері, так як Україна не менш багата місцями для відпочинку та історичними пам'ятками архітектури, які можуть зацікавити туристів з Туреччини.

Другий варіант, розвитку подій базується на тому, що Туреччина та Україна зупиняться на даному етапі стосунків. Тобто, Туреччина не буде вбачати перспективу у розвитку подальших стосунків з Україною і про стратегічне партнерство можна буде забути, хоча цей варіант є малоімовірним. І третій варіант, також є малоімовірним, це зосередженість на домінантному процесі конфліктності у сучасній взаємодії, що зводить нанівець перспективу стратегічного партнерства, проте його скоріше за все можна виключити. Найперспективнішим варіантом є перший. Україна та Туреччина мають спільну історію, спільне бажання розвиватися у енергетичній та військових сферах.

²⁴⁰ Особливий партнер. Яку роль Туреччина відіграє в російсько-українській війні. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/osobyi-partner-kakuyu-rol-turtsiya-igraet-1655170959.html>.

²⁴¹ Україна між Путіним і Ердоганом. Турецька злопам'ятність проти "російського світу". URL: <https://focus.ua/uk/world/525691-ukrajina-mizh-putinim-i-erdoganom>

²⁴² У Туреччині завершили підрахунок голосів: Ердоган вперше не виграв вибори – що буде далі. URL: <https://tsn.ua/svit/u-turechchini-zavershili-pidrahunok-golosiv-erdogan-vpershe-ne-vigrav-vibori-scho-bule-dali-2329219.html>.